

Skal det trekkjast fram eitt enkeltkapittel, vil eg nemne innlegget frå tidlegare helseminister Gudmund Hernes om den rolla som media i dag spelar på den globale helsearenaen. Han tek utgangspunkt i erfaringane frå SARS-epidemien, som han omtalar som ein moderne «mediademi».

Rapporten frå konferansen er blitt ei delikat bok. Ho kom imponerende raskt ut, tidleg på hausten i fjor. (Det er ikkje utgivarane si skuld at bokmeldinga først kjem nå!) Dei to redaktørane, Inger Johanne Pettersen og Harald Siem, har gjort eit solid arbeid, med god hjelp av den fotograferande medisinsk-historiske professoren og altmoglegmannen Øivind Larsen. Dette er meir enn ei minnebok for dei som deltok i Bergen. Her finst det verdifullt fagleg stoff for alle dei som er interesserte i samanhengar mellom helsetilstand, helsetenester og samfunnsutvikling.

Kristian Hagestad
Kristiansand

Om håp, tvil og tro

Bjarte Vinnes, Audun Myskja, red.

Kampen om håpet

En bok om livshjelp. 215 s, tab, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2003. Pris NOK 248
ISBN 82-7674-791-4

Dette er en bok om et ungt menneske som får en livstruende sykdom, og om hva det gjør med ham og alle rundt ham. Bjarte Vinnes fikk i en alder av 32 år amputert en tå pga. malignt melanom og døde av metastatisk sykdom tre år senere.

I den første av bokens fire deler beskriver Vinnes sine opplevelser og tanker rundt sykdommen, behandlerne, kristen tro og tvil og relasjonene til sin kone Oddveig og deres to barn. I andre del forteller Oddveig historien med den samme eksistensielle vinklingen. I tredje del gir Vinnes' far Audun sin versjon. I fjerde del (halve side-tallet) gir legen og antroposofen Audun Myskja en kortfattet og nøktern oversikt over alternativ medisin, som han for øvrig foretrekker å betegne som komplementær medisin. Han betoner at den ikke må komme som erstatning for ordinær medisin, men som et supplement.

Meg gav de første tre delene av boken mest. De tre nærstående beskriver sine følelser med en åpenhet som nesten gir leseren en følelse av å være en kikker. Hovedbudskapet er, slik Oddveig formulerer det, at «...disse tre årene hadde vært ennå tyngre for oss dersom vi ikke hadde hatt håp». De beskriver alle tre sin støtte

i den kristne tro, men kommer også frem med at det innimellom var vanskelig å forson seg med at Gud ikke grep inn og lot Vinnes bli frisk.

For helsepersonell gir boken grunnlag for mange refleksjoner og er vel verdt å lese. Vinnes' kritikk av fire måneders forsinket diagnostikk og behandling av primærsvulsten er meget forståelig. Med god logistikk og prioriteringer bør slikt være unødvendig. Det samme gjelder at leger under samme opphold gir motsatt informasjon om sykdommen. Men det viktigste er at vi i vår travle og høyteknologiske medisin ikke må glemme at vi har å gjøre med mennesker i eksistensielle kriser preget av håp, tro og tvil. Vi må ikke bli så travle at vi ikke kan lytte og snakke med pasient og pårørende om slike forhold. Jeg tror det er dette de har skjønnet, de beste av dem som holder på med alternativ medisin. Det bør være til ettertanke for oss som driver med ordinær medisin at nær 40 % av våre kreftpasienter søker alternativ behandling, slik også Vinnes gjorde.

Rolf Kåresen
Ullevål universitetssykehus

Et liv uten vold?

Norges offentlige utredninger

Retten til et liv uten vold

NOU 2003: 31. 234 s, tab. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, informasjonsforvaltning, 2003. Pris NOK 77
ISBN 82-583-0746-0

Retten til et liv uten vold er en offentlig utredning laget på oppdrag av Justis- og politidepartementet.

Arbeidsutvalgets mandat var utredning av problemstillinger rundt vold mot kvinner i nære relasjoner, barn i familier med vold, og tilbudet til voldsutsatte menn. Intensjonen med arbeidet var å sørge for bedre ivaretagelse av de voldsutsatte og foreslå forebyggende tiltak.

Formen i en NOU er vesensforskjellig fra formen i en lærebok. Den argumenterer for systemendringer og er således myntet på beslutningstakere, men har samtidig faglig relevans for det brukernære helseapparatet. Formen er heller tung og ordrik, teksten er tettepakket. Det er et par tabeller/oversikter. Når man blir noe kjent med rapporten, finner man forholdsvis raskt frem til det enkelte tema, men bedre layout på innholdsfortegnelsen ville ha gitt raskere oversikt.

I innledningen reflekteres det rundt mandat og definisjoner samt hvordan det nå legges vekt på temaet også internasjonalt. Det presiseres at vold mot kvinner og barn i nære relasjoner er et samfunnsproblem hvor det offentlige må ta ansvar. Det redegjøres systematisk for dagens tilbud, rutiner

og rammefaktorer innen bl.a. krisesentre, barnevern, sosialvesen, trossamfunn, skole og trygdevesen, helsevesen og rettsvesen. Hvert felt er omtalt i et eget kapittel/underkapittel som problematiserer sentrale dilemmaer og avsluttes med bedringsforslag. I avslutningen presenteres hovedanbefalinger, blant annet foreslås kommunalt ansvar for brukernære helse- og hjelpe-tilbud, regionale sentre med både somatisk og psykotераpeutisk spesialistkompetanse, et nasjonalt kompetansesenter og et døgn-åpent grønt telefonnummer som videreformidler innringeren til rette hjelpeinstans

Anbefalingene er samlet sett ganske ambisiøse, og de har store økonomiske og administrative konsekvenser. Utredningen gir en unik oversikt over eksisterende tilbud og rutiner i Norge for voldsutsatte kvinner og barn. Den burde være nyttig for de fleste som arbeider innen dette feltet. Oppmerksomhet rundt temaet er i seg selv viktig. Men det er et tankekors at voldsutsatte menn ikke skal ha tilgang til tilsvarende tilbud.

Henriette Myhre Waitz
Oslo legevakst

Sosialpsykologisk om det omsorgsfulle mennesket

Hilde Eileen Nafstad, red.

Det omsorgsfulle mennesket

Et psykologisk alternativ. 215 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004. Pris NOK 365
ISBN 82-05-32941-9

Hvordan er egentlig betingelsene for det omsorgsfulle mennesket i vårt opsjonssamfunn? Hvordan ser man i moderne psykologi på utviklingen av evnen til å gi omsorg og mulighetene for å vise omsorg for andre? Bidrags-

ytterne til denne boken prøver å favne svært vidt i sin reflekterende tilnærming. Og leseren får et innblikk i diskusjoner med relevans for spørsmål om omsorg innen en rekke fagfelter: sosialpsykologi, kulturpsykologi, språkpsykologi og kommunikasjonssteori, utviklingspsykologi, sosiologi, sosialfilosofi og etikk (men merkelig nok ikke innen psykoanalysen).

En rød tråd i bidragene er protesten mot at mennesket utelukkende er motivert ut fra en snever egeninteresse, uten altruisme, og at omsorgs- og kommunikasjonsfenomene kan studeres utelukkende med naturvitenskapelig metodikk. En annen rød tråd er påvisningen av at med økende individuell frihet kommer en ny sosial avhengighet, nye belastninger og utrygghet, også innenfor det såkalte inkluderende arbeidsliv.

Boken er først og fremst rettet mot psykologistudenter. Men flere av kapitlene er også av interesse for legeprofesjonen. Karsten Hundeide har for eksempel en glimrende gjennomgang av voksenomsorgens betydning for barnets utvikling og de alvorlige følger en blokkering av denne kan lede til. Filosofen Arne Johan Vetlesen diskuterer på en meget relevant måte de patologifremmende faktorer i opsjonssamfunnet. Lars Klemsdals drøfting av individualiseringens problemer i arbeidslivet kan utvilsomt være nyttig lesing for bedriftsleger.

Noen lærebok om omsorg i tradisjonell forstand er dette ikke. Heller en tankevekker for noen hver.

Per Vaglum

Avdeling for atferdsfag
Institutt for medisinske basalfag
Universitetet i Oslo

Aktuelt om tortur

Jørgen Cohn, Mona Strøm

Tortur og helseskade

137 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003.
Pris NOK 245
ISBN 82-05-30973-6

Denne boken er et engasjert innlegg om tortur og helseskader, rettet mot helsepersonell og andre som kommer i kontakt med asylsøkere og flyktninger. Forfatterne ønsker å øke kompetansen og stimulere til tverrfaglig

samarbeid for å kunne hjelpe torturofre til et verdigere liv. Boken bygger på et mangeårig engasjement for asylsøkere og flyktninger, inklusive helseundersøkelser.

Boken gir en beskrivelse av historiske trekk ved tortur, en nøye gjennomgang av forskjellige torturmetoder og en inngående skildring av fengselsforhold i land der tortur forekommer – og det er dessverre mange. Forfatterne gir uttrykk for hvordan de mener en helseundersøkelse av asylsøkere skal utføres, med anbefalinger for rehabilitering. Juristenes ansvar tas opp med vekt på den unnfallesheten som forekommer internasjonalt. Siste kapittel skisserer etiske problemstillinger ved brudd på menneskerettighetene. Mange kasusbeskrivelser og flere dikt er tatt med.

Forfatterne målbærer sterk kritikk av hvordan mennesker kan behandles under totalitære forhold, og også av hvordan flyktninger kan behandles i Norge. Den mistenkeliggjøring mange utsettes for, gir ikke godt grunnlag for rehabilitering, det gjør heller ikke trusselen om å bli sendt tilbake til det landet der man ble torturert. Forfatterne er moralsk indignert, ofte med rette.

Men engasjement og indignasjon er ikke nok til å gi en god innføring i et komplisert tema. Stilen er assosierende, den mangler presisjon og er ofte mer preget av påstander enn av argumentasjon. Boken er nesten helt fri for referanser til eksisterende forskningslitteratur om forståelse, undersøkelse og behandling av ekstremt traumatiserte, og mange av synspunktene har liten tilknytning til den faglig debatten.

Det gis et overfladisk bilde av psykiske ettervirkninger av ekstrem traumatisering. Det hevdes bl.a. at torturoverleverens reaksjoner er «normale», til og med et «sunnhetstegn», til tross for at følgetilstanden kan være invalidiserende. Forslagene til behandling/rehabilitering er ufullkomne, og boken virker såpass lite gjennomarbeidet at man undres over forlagskonsulentens innsats. På denne bakgrunn er det dessverre vanskelig å anbefale den som en grunnbok for helsearbeidere.

Sverre Varvin

Seksjon for flyktninghelse og tvungen migrasjon
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Demens sett med dikterens øyne

Eva Anfinnsen

Her – og langt borte

Demens sett med dikterens øyne. 63 s. Sem: Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens, 2003. Pris NOK 120
ISBN 82-8061-025-1

Eva Anfinnsen er bibliotekar ved Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens og har samlet og redigert denne lille diktsamlingen. Hun har også skrevet noen av diktene selv. Diktene er norske, fra andre nordiske og fra engelskspråklige

land. De er delvis gjengitt på originalspråket og delvis oversatt av Anfinnsen. Noen av diktene er kjente, f.eks. *Hva ser du søster?*, men mange er ukjente, iallfall for meg. De er delt inn i kapitler, og de fleste handler om livet med demens for pasienter, pårørende og personell. De tumler ofte med det store, uløste og tragiske spørsmålet om livet i demensens grenseland, f.eks. Halldis Moren Vesaas i det lille diktet *Nei, taper?*, som inneholder dette verset:

Det tyngste er tilbakelagt. Det tyngste var å måtte sjå korleis han tok til å miste seg sjølv og gli vekk inn i eit veglaust og skoddefylt land.

Det er en vakker liten bok, både i utseende og innhold. Jeg tror at mange, både pårørende og helsepersonell, kan finne trøst og veiledning her. Det settes ord på følelser,

fortvilelse og det å komme til kort. Det er lov å ha følelser, og det er viktig å forstå dem. Det er også en trøst å vite at man ikke er alene om disse følelsene. Derfor anbefaler jeg boken, også til venteværelser og vaktrom.

Peter F. Hjort

Blommenholm

Er kjærlighet nok?

Freddy Hørven

Den indre fredsprosessen

Tanker, følelser, terapi. 222 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004. Pris NOK 299
ISBN 82-05-32608-8

Freddy Hørven, privatpraktiserende klinisk psykolog, har gitt seg i kast med et omfattende og krevende prosjekt når han begir seg ut på reisen i den indre fredsprosess. «Fred er ei det beste, men at man noget vil,» uttalte Bjørnstjerne

Bjørnson for langt over 100 år siden. Skulle dette oversettes til forfatterens språk, måtte det bli: «Først når indre fred er oppnådd gjennom betingelsesløs kjærlighet fra omsorgsgiver, kan en gjøre det en *egentlig* vil.»

Boken er delt i to hoveddeler. Den første handler om personlighetens dynamikk, mens den andre delen beskriver forfatterens terapeutiske fremgangsmåte: kognitiv følelserterapi.

Hørven tar mål av seg til å nå et bredt publikum, så vel fagpersoner som den opplyste allmennhet med interesse for menneskers indre liv. Her oppstår noe av forfatterens dilemma: Han vil både formidle komplisert stoff til fagmiljøet og samtidig popularisere det hele for den alminnelige leser. Første del heller således mest i retning av en bok om oppdragelse og hvordan foreldre bør eller ikke bør være mot sine barn. Hovedbudskapet her er entydig fokusert på kjærlighet som kilde til den gode oppdragelse. Dette skal ikke bestrides, men de fleste foreldre vil etterlyse grensesetting som et viktig element i den kjærlige oppdragelse, noe forfatteren ikke nevner med et ord.

Hørven annonserer sin teoretiske referanseramme innen fenomenologi, hermeneutikk, systemteori og pragmatisme, mens både kognitiv og psykodynamisk teori ligger mellom linjene hele veien uten å bli gitt nevneverdig oppmerksomhet og referanse. Selv om terapimodellen presenteres som *kognitiv følelserterapi*, et begrep undertegnede ikke har støtt på tidligere, svekker denne manglende referanse noe av bokens forankring i det som for mange fagpersoner vil være de mest kjente teori-